

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LXXXVII. De remissione uenialium peccatorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

Super Questionis octuagesime septima Articulus primus.

IN 1. ar. q. 87. dubium duplex occurrit. Primum circa literam: ubi dicitur, viginti ad remissionem peccati mortalis, ut homo actualiter singula mortalia detestetur: videtur enim hoc falsum: tum quia detestatio universalis sufficit ad gratiam: alioquin non posset homo peccator subito ingemiscendo, consequi gratiam: cum non possit homo tam subito rememorari singula peccata: tum quia detestatio singula mortalia, aut intelligitur singulariter, aut in universaliter: sed singulariter non potest intelligi, cum ridiculam videatur etiam in confessione de singulis singillatim committeri: si autem intelligatur universaliter, sequitur quod non erit opus rememorari singula.

QVAESTIO LXXXVI.

De remissione venialium peccatorum, in quatuor articulos divisa.

DEINDE considerandum est, de remissione venialium peccatorum.

ET circa hoc quaeruntur quatuor.

Primo, Vtrum sine penitentia peccatum veniale possit dimitti.

Secundo, Vtrum possit dimitti sine gratiae infusione.

Tertio, Vtrum peccata venialia remittantur per aspersionem aquae benedictae, & episcopalem benedictionem, &unctionem peccatoris, & orationem dominicam, & alia huiusmodi.

Quarto, Vtrum veniale peccatum possit remitti sine mortali.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum peccatum veniale possit remitti sine penitentia.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod veniale peccatum possit remitti sine penitentia. Pertinet enim ut supra dictum est, ad rationem verae penitentiae, quod non solum homo doleat de peccato praeterito, sed etiam proponat cauere de futuro: sed sine tali proposito peccata venialia dimittuntur, cum certum sit, quod homo sine peccatis venialibus praesentem vitam ducere non

potest. Ergo peccata venialia possunt remitti sine penitentia. 2 Praet. Penitentia non est sine actuali displicentia peccatorum: sed peccata venialia possunt dimitti sine displicentia actuali eorum, sicut patet in eo, qui dormiens occideretur propter Christum: statim enim euolaret, quod non contingit manentibus peccatis venialibus. Ergo peccata venialia possunt remitti sine penitentia. 3 Praet. Peccata venialia opponuntur feruori charitatis, ut in secunda parte dictum est: sed unum oppositorum tollitur per aliud. Ergo per feruorem charitatis, quem contingit esse sine actuali displicentia peccati venialis, fit remissio peccatorum venialium.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit in libro de penitentia, quod est quaedam pena, quae quotidie agitur in ecclesia pro peccatis venialibus: quod frustra esset, si sine penitentia peccata venialia possent dimitti. Vnde ergo peccata venialia non possunt remitti sine penitentia.

RESPON. Dicendum, quod remissio culpa, sicut dictum est, fit per conditionem hominis ad Deum, a quo aliquo modo separatur culpa: sed haec separatio perfecte quidem fit per peccatum mortale, imperfecte autem per peccatum veniale: nam per peccatum mortale mens omnino a Deo aueritur, ut pote contra charitatem agens: per peccatum autem veniale retar-

ad culpam, & omnem penam, nisi homo quantum in se est, detestetur singula mortalia: sicut in singulis plus sibi indulsit, quam debuit.

Cum autem quaeritur an de singulis singillatim &c. respondetur, quod hoc potest dupliciter intelligi: uel quod cuiuslibet peccato singillatim debeat sua propria detestatio, ita quod quot fuerint peccata, tot oporteat esse detestationes, & satisfactiones, & hoc est ridiculum asserere, cum nec etiam confitendo, oporteat tot esse actus in confitendo quot sunt peccata: contingit enim unico actu confiteri mille fornicationes: uel quod quodlibet peccatum terminet detestationem seu satisfactionem. Et hic est sensus literae, ita quod si sit in confessione dicitur peccator dicit, Peccati mille in fornicatione, iste unicus confessio actus terminatur actualiter ad singulas mille fornicationum, ita quo ad actus interiores dum peccator displicent mille fornicationes, actualiter detestatur singulas, illo uno & eodem actu. Et ad hoc feruit inquisitio diligens ad rememorandum, cuius littera meminit: nam oblita seu non occurrentia peccata in seipsis, sicut actualiter non aduertunt ante mentem peccatoris, ita nec actualiter terminant detestationem seu displicentiam, & haec non actualis terminatio suppletur, quo ad plenam remissionem ex universaliter displicentia detestatione, ac satisfactione, quae virtualiter includeret satisfactionem, quae debetur huiusmodi non occurrentibus.

Ad secundum dubium dicitur, quod auctor loquitur de plena remissione & regulariter: quoniam plena remissio regulariter exigit contritionem & confessionem singulorum, ubi oportet adesse displicentiam formalem, & non solum uirtuale. Magdalene autem displicentiam formalem licet non legamus, sed uirtuale ubi in actu dilectionis, & fidei lacrymae tamen formalem displicentiam attestatur. In cuius signum, cum post resurrectionem Lazari pedes eius iterum ungeret & capillis tergeret, lacrymae non afferunt, quia iam peccatrix non erat: dominus autem originaliter in seipso principalem actum qui est causa displicentiae formalis, pro causa remissionis adducens, non excludit primum actum displicentiae formalis: quamuis si ex speciali dono Dei sola displicentia uirtualis actualiter sufficienter saluatur contritus poenitentiae implicite & uirtualiter.

In responsione ad secundum, aduerte idem esse iudicium de dormiente occiso pro Christo uel baptizato, quod intelligo secundum merita secundarum causarum. Nam si quis iussit dormire cum proposito dimittendi mane mendacium officiosum, & interim dormiens occideretur pro Christo, crediderim ego ex diuina largitate etiam illum peccati plenissimam remissionem per martyrium consequi, quibus per baptismum illius remissionem non consequeretur, propter uoluntatem actualiter actualitate uirtuali peccato inhaerentem.

In responsione ad tertium, circa materiam argumenti, scilicet peccatum veniale opponi feruori charitatis, Durandus in 4. sent. dist. 16. q. 1. ar. 1. occurrit, dicens hoc esse falsum: tum quia nec formaliter, nec conuictiue opponitur feruori charitatis.

Tertia S. Thomae. O O 3 tis.

1. q. 97. & 2. q. 24. 2. 2. ad 3.

In li. de medicina pen. Et li. de uirtute peccati. ca. 10. q. 1.

q. praec. ar. 3. & q. 86. ar. 4.

Maria ad 1. q. 87. ar. 1. q. 87. ar. 1. q. 87. ar. 1.

is. Et quod non formaliter probat, quia nec mortale peccatum opponitur formaliter charitati; quoniam consistit utrumque in deordinatione actus; cui formaliter opponitur reordinatio actus. Quod uero nec consequitur, probat ex differentia inter mortale & ueniale in hoc: quia mortale non stat cum charitate; & ideo opponitur consequitur illi, ueniale autem stat cum charitatis seruire; & ideo nec consequitur opponitur illi: tum, quia charitatis seruire non debet ueniale sine displicentia: sola autem displicentia sine tali seruire illud delet.

Ad hoc dicitur, quod argumentum supponit unum falsum scilicet peccatum mortale non opponi formaliter charitati: nam licet charitati habituali peccatum mortale non opponatur formaliter (quod actus non opponitur formaliter habitui) sed demeritorie: quia peccans mortaliter meretur priuam charitatis habitum, idem tamen mortale peccatum, quatenus diuino opponitur bono actusque est inimicitie ad Deum, formaliter opponitur amicitie ad Deum. Et propterea sicut actualis inimicitia opponitur formaliter actuali amicitie, ita peccatum mortale opponitur formaliter actuali charitati, quod est actualis amicitia ad Deum: unde deordinatione actus peccati mortalis primo importat deordinationem contrarie respectu diuinae amicitie: quia hic primo habet rationem peccati mortalis: ut patet ex hostili pena hinc sibi debita & secundario habet deordinationem respectu moralis ordinis, ac per hoc ordinatio, cui formaliter opponitur mortale peccatum, est ordinatio amicitie diuinae, quam consistit esse charitatem. Quocirca peccatum ueniale, cum in hoc differat a mortali, quod mortale est contra diuinam amicitiam, ueniale autem est praeter illam, bene dictum est ab Auctore, quod opponitur seruire charitatis: pro quanto retardat affectum hominis ab his, qui sunt prompta amicitiae officia.

Et cum dicitur, quod compatitur secum seruirem charitatis, respondetur quod licet compatitur secum alique seruirem charitatis, non tamen omnem, in cuius signum seruire patriae nullum compatitur ueniale.

Et si inquit, quis est ille seruire in hac uita, qui non compatitur secum ueniale, respondetur, quod est ille qui uirtualiter claudit in se displicentiam ois retrahentis a diuina ardore amicitiae, siue charitatis habitualis sit magna siue parua: quod patet ex eo quod talis actualis seruire affectus ex charitate, si uere sit, delet ois ueniale, ita quod pro tunc sic affectus homo est sine omni ueniale quo ad culpam.

Ad secundam autem obiectionem dicitur, quod non est ex insufficientia seruirem charitatis, quod mediante displicentia delet ueniale, sed hoc est ex ordine causarum & effectuum: sicut non est ex insufficientia charitatis, quod mediante penitentia delet mortale.

Quod autem dicitur, quod sola displicentia sine tali seruire delet ueniale potest bene & male intelligi: si enim intelligatur sine seruire actus elicitus a charitate, tunc quodammodo est uerum & quodammodo falsum: uerum quidem quo ad hoc, quia sine

datur affectus hominis ne prompte in Deum feratur: & ideo utrumque peccatum per penitentiam quidem remittitur, quia per utrumque deordinatur uoluntas hominis per immoderatam conuersionem ad bonum creatum: sicut enim peccatum mortale remitti non potest quantumdiu uoluntas peccato adheret, ita et nec peccatum ueniale: quia manente causa manet effectus. Exigitur autem ad remissionem peccati mortalis perfectior penitentia, ut scilicet actualiter peccatum mortale commissum testetur quantum in ipso est, ut scilicet diligentiam adhibeat ad rememorandum singula peccata mortalia, ut singula detestetur: sed hoc non requiritur ad remissionem uenialium peccatorum: non tamen sufficit habitualis displicentia que habetur per habitum charitatis, uel penitentiae uirtutis: quia sic charitas non compatitur peccatum ueniale, quod patet esse falsum, unde sequitur, quod requiratur quaedam uirtualis displicentia, puta cum aliquis hoc modo, fertur secundum affectum in Deum & res diuinas, ut quicquid sibi occurreret, quod cum ab hoc motu retardaret, displiceret ei, & doleret se commisisse, etiam si actu de illo non cogitaret: quod tamen non sufficit ad remissionem peccati mortalis, nisi quantum ad peccata oblata post diligentem inquisitionem.

Ad primum ergo dicendum, quod homo in gratia constitutus potest uitare omnia peccata mortalia & singula: potest etiam uitare singula peccata uenialia, sed non omnia, ut patet ex his, que in secunda parte dicta sunt. & ideo penitentia de peccatis mortalibus requirit, quod homo proponat abstinere ab omnibus & singulis peccatis mortalibus, sed ad penitentiam peccatorum uenialium requiritur, quod homo proponat abstinere a singulis, non tamen ab omnibus: quia hoc infirmitas huius uitae non patitur: debet tamen habere propositum se preparandi peccata uenialia minuenda, alioquin esset ei periculum deficiendi, cum desereret appetitum proficiendi, seu tollendi impedimenta spiritualis profectus, que sunt peccata uenialia.

Ad secundum dicendum, quod passio pro Christo suscepta, sicut supra dictum est, obtinet vim baptismi: & ideo purgat ab omni culpa & ueniale, nisi actualiter uoluntatem peccato inuenerit inherentem.

Ad tertium dicendum, quod seruire charitatis uirtualiter implicat displicentiam uenialium peccatorum ut supra dictum est.

tali seruire causante, displicentia a charitate imperata delet ueniale: falsum autem quod ad hoc, quod homo displicentia omnino sit absoluta a tali seruire: quod disponit seu parat affectum promptiorem ad talem charitatis seruirem, sicut ueniale retardabat ab huiusmodi seruire: si uero intelligatur per seruirem tale seruire cuiuscumque actus a charitate quomodolibet procedentis, sic male intelligitur, quia displicentia non nisi charitate informata delet ueniale: ut inferius ar. 4. patet: huiusmodi eam displicentia qua deletur ueniale, quidam charitatis seruire est: seruire enim per eum charitas ad consumptionem uenialium impeditur, seu retardantiam affectum a motu erga ea que Dei sunt.

Super Questionis 87. Articulum 2.

In articulo 2. eiusdem questionis aliquod occurrit notandum, & aliquid dubitandum. Diligenter si quidem notandum est, ab Auctore hic expresse haberi quod superius diximus de effectu eucharistiae, scilicet, quod non infunditur noua gratia, nec augetur per illam sine actu liberi arbitrii disponente ad susceptionem: seu augmentum: dicitur enim hic, quod non contingit esse infusione gratiae in adultis sine actuali motu liberi arbitrii in Deum, & in peccatum, & proportionaliter intelligendum est, de augmento gratiae.

¶ Dubitandum autem occurrit de illata ex praedicta sententia conclusionem. Ideo quod

docemus, de nouo gratia infunditur, peccata uenialia remittuntur. Et est ratio dubitandi, quia non omnis actus charitatis remittit peccata uenialia: tum quia non omnis delectatio peccati remittit peccata uenialia. Utrumque tamen uidetur sequi ex hac illatione, si bona est: quoniam ex concursu actus liberi arbitrii in Deum, & in peccatum, infertur quod infuso gratia remittit uenialia.

¶ Ad horum euidenciam sciendum est, ad remissionem uenialium quatuor concurrere, duo ex parte causae, & duo ex parte effectus. Exigitur enim ad remissionem uenialium ex parte causae, & quod homo sit in gratia, & quod actualiter utatur illa. Et primum quidem habet ab Auctore in articulo 1. huius quod, quia sola gratia Dei est remissio peccati: secundum autem habetur in articulo precedenti, & pluries repetitur in hac questione: & quoniam primum potest esse sine secundo, ideo gratia comparatur secum peccata uenialia: secundum autem, quod non potest esse sine primo, non sic accipienda est, quasi quilibet actus charitatis delet uenialia: quoniam hoc esse falsum, ex eo probatur, quod sequeretur, peccata uenialia regulariter deleri sine displicentia tam actuali, quam uirtuali: multi enim sunt actus charitatis neutram displicentiam annexam habentes, quales sunt actus non seruientes religionis &c. ab habente charitatem elicit: intelligendum est ergo, quod ad deletionem uenialium ultra habitum gratiae requiritur actus charitatis uirtualiter, uel formaliter inferens displicentiam uenialium, ut ex

docemus, de nouo gratia infunditur, peccata uenialia remittuntur. Et est ratio dubitandi, quia non omnis actus charitatis remittit peccata uenialia: tum quia non omnis delectatio peccati remittit peccata uenialia. Utrumque tamen uidetur sequi ex hac illatione, si bona est: quoniam ex concursu actus liberi arbitrii in Deum, & in peccatum, infertur quod infuso gratia remittit uenialia.

¶ Ad horum euidenciam sciendum est, ad remissionem uenialium quatuor concurrere, duo ex parte causae, & duo ex parte effectus. Exigitur enim ad remissionem uenialium ex parte causae, & quod homo sit in gratia, & quod actualiter utatur illa. Et primum quidem habet ab Auctore in articulo 1. huius quod, quia sola gratia Dei est remissio peccati: secundum autem habetur in articulo precedenti, & pluries repetitur in hac questione: & quoniam primum potest esse sine secundo, ideo gratia comparatur secum peccata uenialia: secundum autem, quod non potest esse sine primo, non sic accipienda est, quasi quilibet actus charitatis delet uenialia: quoniam hoc esse falsum, ex eo probatur, quod sequeretur, peccata uenialia regulariter deleri sine displicentia tam actuali, quam uirtuali: multi enim sunt actus charitatis neutram displicentiam annexam habentes, quales sunt actus non seruientes religionis &c. ab habente charitatem elicit: intelligendum est ergo, quod ad deletionem uenialium ultra habitum gratiae requiritur actus charitatis uirtualiter, uel formaliter inferens displicentiam uenialium, ut ex

docemus, de nouo gratia infunditur, peccata uenialia remittuntur. Et est ratio dubitandi, quia non omnis actus charitatis remittit peccata uenialia: tum quia non omnis delectatio peccati remittit peccata uenialia. Utrumque tamen uidetur sequi ex hac illatione, si bona est: quoniam ex concursu actus liberi arbitrii in Deum, & in peccatum, infertur quod infuso gratia remittit uenialia.

¶ Ad horum euidenciam sciendum est, ad remissionem uenialium quatuor concurrere, duo ex parte causae, & duo ex parte effectus. Exigitur enim ad remissionem uenialium ex parte causae, & quod homo sit in gratia, & quod actualiter utatur illa. Et primum quidem habet ab Auctore in articulo 1. huius quod, quia sola gratia Dei est remissio peccati: secundum autem habetur in articulo precedenti, & pluries repetitur in hac questione: & quoniam primum potest esse sine secundo, ideo gratia comparatur secum peccata uenialia: secundum autem, quod non potest esse sine primo, non sic accipienda est, quasi quilibet actus charitatis delet uenialia: quoniam hoc esse falsum, ex eo probatur, quod sequeretur, peccata uenialia regulariter deleri sine displicentia tam actuali, quam uirtuali: multi enim sunt actus charitatis neutram displicentiam annexam habentes, quales sunt actus non seruientes religionis &c. ab habente charitatem elicit: intelligendum est ergo, quod ad deletionem uenialium ultra habitum gratiae requiritur actus charitatis uirtualiter, uel formaliter inferens displicentiam uenialium, ut ex

docemus, de nouo gratia infunditur, peccata uenialia remittuntur. Et est ratio dubitandi, quia non omnis actus charitatis remittit peccata uenialia: tum quia non omnis delectatio peccati remittit peccata uenialia. Utrumque tamen uidetur sequi ex hac illatione, si bona est: quoniam ex concursu actus liberi arbitrii in Deum, & in peccatum, infertur quod infuso gratia remittit uenialia.

¶ Ad horum euidenciam sciendum est, ad remissionem uenialium quatuor concurrere, duo ex parte causae, & duo ex parte effectus. Exigitur enim ad remissionem uenialium ex parte causae, & quod homo sit in gratia, & quod actualiter utatur illa. Et primum quidem habet ab Auctore in articulo 1. huius quod, quia sola gratia Dei est remissio peccati: secundum autem habetur in articulo precedenti, & pluries repetitur in hac questione: & quoniam primum potest esse sine secundo, ideo gratia comparatur secum peccata uenialia: secundum autem, quod non potest esse sine primo, non sic accipienda est, quasi quilibet actus charitatis delet uenialia: quoniam hoc esse falsum, ex eo probatur, quod sequeretur, peccata uenialia regulariter deleri sine displicentia tam actuali, quam uirtuali: multi enim sunt actus charitatis neutram displicentiam annexam habentes, quales sunt actus non seruientes religionis &c. ab habente charitatem elicit: intelligendum est ergo, quod ad deletionem uenialium ultra habitum gratiae requiritur actus charitatis uirtualiter, uel formaliter inferens displicentiam uenialium, ut ex

docemus, de nouo gratia infunditur, peccata uenialia remittuntur. Et est ratio dubitandi, quia non omnis actus charitatis remittit peccata uenialia: tum quia non omnis delectatio peccati remittit peccata uenialia. Utrumque tamen uidetur sequi ex hac illatione, si bona est: quoniam ex concursu actus liberi arbitrii in Deum, & in peccatum, infertur quod infuso gratia remittit uenialia.

¶ Ad horum euidenciam sciendum est, ad remissionem uenialium quatuor concurrere, duo ex parte causae, & duo ex parte effectus. Exigitur enim ad remissionem uenialium ex parte causae, & quod homo sit in gratia, & quod actualiter utatur illa. Et primum quidem habet ab Auctore in articulo 1. huius quod, quia sola gratia Dei est remissio peccati: secundum autem habetur in articulo precedenti, & pluries repetitur in hac questione: & quoniam primum potest esse sine secundo, ideo gratia comparatur secum peccata uenialia: secundum autem, quod non potest esse sine primo, non sic accipienda est, quasi quilibet actus charitatis delet uenialia: quoniam hoc esse falsum, ex eo probatur, quod sequeretur, peccata uenialia regulariter deleri sine displicentia tam actuali, quam uirtuali: multi enim sunt actus charitatis neutram displicentiam annexam habentes, quales sunt actus non seruientes religionis &c. ab habente charitatem elicit: intelligendum est ergo, quod ad deletionem uenialium ultra habitum gratiae requiritur actus charitatis uirtualiter, uel formaliter inferens displicentiam uenialium, ut ex

docemus, de nouo gratia infunditur, peccata uenialia remittuntur. Et est ratio dubitandi, quia non omnis actus charitatis remittit peccata uenialia: tum quia non omnis delectatio peccati remittit peccata uenialia. Utrumque tamen uidetur sequi ex hac illatione, si bona est: quoniam ex concursu actus liberi arbitrii in Deum, & in peccatum, infertur quod infuso gratia remittit uenialia.

¶ Ad horum euidenciam sciendum est, ad remissionem uenialium quatuor concurrere, duo ex parte causae, & duo ex parte effectus. Exigitur enim ad remissionem uenialium ex parte causae, & quod homo sit in gratia, & quod actualiter utatur illa. Et primum quidem habet ab Auctore in articulo 1. huius quod, quia sola gratia Dei est remissio peccati: secundum autem habetur in articulo precedenti, & pluries repetitur in hac questione: & quoniam primum potest esse sine secundo, ideo gratia comparatur secum peccata uenialia: secundum autem, quod non potest esse sine primo, non sic accipienda est, quasi quilibet actus charitatis delet uenialia: quoniam hoc esse falsum, ex eo probatur, quod sequeretur, peccata uenialia regulariter deleri sine displicentia tam actuali, quam uirtuali: multi enim sunt actus charitatis neutram displicentiam annexam habentes, quales sunt actus non seruientes religionis &c. ab habente charitatem elicit: intelligendum est ergo, quod ad deletionem uenialium ultra habitum gratiae requiritur actus charitatis uirtualiter, uel formaliter inferens displicentiam uenialium, ut ex

docemus, de nouo gratia infunditur, peccata uenialia remittuntur. Et est ratio dubitandi, quia non omnis actus charitatis remittit peccata uenialia: tum quia non omnis delectatio peccati remittit peccata uenialia. Utrumque tamen uidetur sequi ex hac illatione, si bona est: quoniam ex concursu actus liberi arbitrii in Deum, & in peccatum, infertur quod infuso gratia remittit uenialia.

¶ Ad horum euidenciam sciendum est, ad remissionem uenialium quatuor concurrere, duo ex parte causae, & duo ex parte effectus. Exigitur enim ad remissionem uenialium ex parte causae, & quod homo sit in gratia, & quod actualiter utatur illa. Et primum quidem habet ab Auctore in articulo 1. huius quod, quia sola gratia Dei est remissio peccati: secundum autem habetur in articulo precedenti, & pluries repetitur in hac questione: & quoniam primum potest esse sine secundo, ideo gratia comparatur secum peccata uenialia: secundum autem, quod non potest esse sine primo, non sic accipienda est, quasi quilibet actus charitatis delet uenialia: quoniam hoc esse falsum, ex eo probatur, quod sequeretur, peccata uenialia regulariter deleri sine displicentia tam actuali, quam uirtuali: multi enim sunt actus charitatis neutram displicentiam annexam habentes, quales sunt actus non seruientes religionis &c. ab habente charitatem elicit: intelligendum est ergo, quod ad deletionem uenialium ultra habitum gratiae requiritur actus charitatis uirtualiter, uel formaliter inferens displicentiam uenialium, ut ex

i. ar. q. huius laere potes. Et propterea quæcumq; remissiva dicitur pccatorum uenialium, ad dicta displicentia conueniunt, ut patet et inducendo per illa tria, quæ in 3. ar. n. merantur remissiva uenialium. nam in tertio subintelligitur displicentia uenialis, in secundo displicentia formalis: in primo autem displicentia formalis cõter vñ, si gra infunditur: aut uirtualis, si gratia augetur. Ex parte autem effectus consideratur primo remissio culpæ, & secundario remissio pene. Et culpa quidẽ remittitur s̄m auctorem in tertio ad tertium uirtute alicuius satisfactio: tum uirtute charitatis, cuius actus excitatur, quod sic intelligitur: per satisfactioẽ enim aliquã intelligitur aliquem illorum actuum, quos poenitentia uirtus Deo reddit pro recompensatione peccati quoad culpam, puta displicentiam seu dolorem, confusione interiorẽ, uel subiectione, uel aliquid hmoi. nõ enim tã exacta requiritur poenitentia, in remissione culpæ uenialis, qualis de remissione mortalium superius descripta ẽ. Pene uero remissio iuxta quantitatẽ feruoris in litera eadem quantificatur ab auctore, & bene: ita tñ uel per feruorem intellectus non solum feruorem actus elicit a charitate, sed etiam actus imperati ab eadem, puta displicentia, seu detestatioẽ peccati iuxta feruorem siquidem alterius eorum, quicq; sic ille, plus uel minus remittit pena uenialium. Ad obiectione in oppositum, dicitur ex litera non sequitur id quod obiciendo infertur: sed solummodo qd detestatio peccati & actus charitatis interuenientes in infusione gratiæ, delect uenialia. Constat autem qd detestatio quæ assequitur infusione gratiæ, non est qualicumq; detestatio: sed talis & tanta ut diuine mereatur præsentia gratiæ. Et similiter actus charitatis seu fidei formatæ in

pria causa: sed propria causa remissionis peccatorum est gratia: non n. ex meritis propriis peccata hois remittuntur, unde dicitur Ephes. 2. Deus qui diues est in misericordia pp nimiam charitatem suam qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo, cuius gratia saluati estis. ergo peccata uenialia non remittuntur sine gratia infusione. ¶ 2 Præt. Peccata uenialia nõ remittunt sine poenitentia: sed in poenitentia infunditur gratia, sicut & in alijs sacris nouæ legis. ergo peccata uenialia non remittuntur sine gratiæ infusione. ¶ 3 Præt. Peccatũ ueniale maculam quandã aĩe infert: sed macula nõ auferitur nisi p gratiã, quæ est spiritualis aĩe decor. ergo vñ qd peccata uenialia non dimittuntur sine gratiæ infusione. SED CONTRA est, qd peccatũ ueniale adueniens, nõ tollit gratiam, neq; et̄ diminuit eã, ut in secunda parte habitũ est. ¶ ergo pari ratione ad hoc qd peccatum ueniale remittatur, non requiritur noua gratiæ infusio. RESPON. Dicendum, quod vnquodq; tollitur p suũ oppositũ. Peccatum autem ueniale nõ contrariatur habituali gratiæ uel charitati, sed retardat actũ eius, inquantũ nimis inhæret homo bono creato, licet non contra Deum, ut in secunda parte habitũ est. * & ideo ad hoc qd peccatum ueniale tollatur, non requiritur qd infundatur aliqua habitualis gratia: sed sufficit aliquis motus gratiæ, uel charitatis ad eius remissionem. Quia tñ in habentibus usum liberi arbitrii, in quibus solis possunt esse uenialia peccata, non cõtingit esse infusione gratiæ sine actuali motu liberi arbitrii in Deum & in peccatum; iõ quandocumq; de nouo gratia infunditur, peccata uenialia remittuntur. AD PRIMVM ergo dicendum, qd et̄ remissio peccatorum uenialium est effectus gratiæ, per actũ scilicet quod de nouo elicit: nõ autem per aliquid habituale de nouo animæ infusum. AD SECUNDVM dicendum, qd peccatũ ueniale numquã remittitur sine aliquo actu poenitentia uirtutis, explicito. s. uel implicito, ut supra dictũ est: ¶ põt tñ remitti peccatũ ueniale sine poenitentia sacro, quod in absolutione sacerdotis formaliter perficitur, ut supradictũ est. * & iõ non sequitur qd ad remissionem

A uenialis peccati requiratur gratia infusio: quæ licet sit in quolibet sacramento, non tamen est in quolibet actu uirtutis. AD TERTIVM dicendum, qd sicut in corpore contingit esse maculam dupliciter, uno modo per priuationem eius, quod requiritur ad decorẽ, puta debiti coloris aut debitiæ proportionis membrorum, alio mō per superinductionem alicuius impediens decorẽ, puta luti aut pulueris, ita et̄ aĩe inducitur macula uno mō per priuationem decoris gratiæ per peccatum mortale, alio modo per inclinationem affectus inordinatã ad aliquid tẽporale: & hoc fit per peccatũ ueniale. & ideo ad tollendam maculam peccati mortalis requiritur infusio gratiæ: sed ad tollendam maculam uenialis peccati, requiritur aliquis actus procedens ex gratia, per quam moueatur inordinata adhesio ad rem temporalem.

Deum, non est quicq; charitatis actus, sed ex tali ac tanto conatu proueniens, ut diuine adit infusio gratiæ: in hmoi. n. de detestatio peccati & motu in Deũ, interuenit saltẽ virtualiter detestatio & uenialium grauiorum, quæ dispoñerunt ad mortalia, & uenialium, qd impediunt accelsum ad hãc mutatione dextera Excelsi. & cõter interuenire et̄ vñ dolor de offensa Dei in cõi, in quo clauditur detestatio uenialium in genere. raro, n. uel numquam accedere uideatur, accedentibus ad sacramenta, ut doleat præcise de mortali pccõ, cõter. n. in cõi peccatorũ dolor occurrit.

ARTICVLVS III.

Utrum uenialia peccata remittantur per asperionem aque benedictæ & cetera huiusmodi.

AD TERTIVM sic proceditur. Vñ quæ uenialia peccata non remittantur per asperionem aquæ benedictæ, & episcopale benedictionem, & alia hmoi. Peccata n. uenialia non remittuntur sine poenitentia, ut dictũ est: ¶ sed poenitentia per se sufficit ad remissionem uenialium peccatorum. ergo ista nihil operantur ad huiusmodi remissionem.

Sup. q. 65. ar. 1. ad 6. & 8. & q. 83. ar. ad & 4. dist. 16. q. 2. art. 2. q. 4. & dist. 17. q. 3. ar. 3. q. 3. dist. 21. q. 2. art. 1. & 2. & mal. q. 7. ar. 12. Art. 1. huius quæst.

¶ 2 Præt. Quodlibet istorũ eandẽ relatione habet ad unũ pñ ueniale, & ad oĩa. Si ergo per aliquod istorũ remittitur aliquod peccatum ueniale, sequitur, qd pari ratione remittantur oĩa: & ita per unam relatione pectoris, uel per unam asperionem aque benedictæ, redderetur hõ immunis ab omnibus peccatis uenialibus, quod uidetur inconueniens.

¶ 3 Præt. Peccata uenialia inducunt reatum alicuius pene, licet temporalis: dicitur enim 1. Cor. 3. de eo qui superadificat lignum, fenum, & stipulam, qd saluus erit, sic tamen quasi per ignem: sed huiusmodi, per quæ dicitur peccatum ueniale dimitti, uel nullam uel minimam penam in se habent. ergo non sufficiunt ad plenam remissionem uenialium peccatorum.

In li. de medicina penitent. 2. to.

SED CONTRA est, quod ¶ Aug. dicit in lib. de Poenitentia, quod pro leuibus peccatis pectora nostra tundimus, & dicimus, Dimitte nobis debita nostra. & ita uidetur quod tunso pectoris & oratio dominica causent remissionem uenialium peccatorum. & eadem ratio uidetur esse de alijs.

RESPON. dicendum, qd (sicut dictum est) ad remissionem uenialis peccati nõ requiritur noue gratiæ infusio, sed sufficit aliquis actus procedens ex gratia, quo aliquis detestetur peccatum ueniale uel explicite, uel saltẽ implicite: sicut cũ aliquis feruenter mouetur in Deum. & iõ triplici ratione aliqua causant remissionem uenialium peccatorum. Vno mō, inquantũ in eis infunditur gratia: quia p infusione gratiæ tolluntur uenialia peccata, ut supra dictum est. * & hoc mō per eucharistiam & extremam unctionem, & uniuersaliter per omnia sacramenta

Art. 2. huius quæst.

Tertia S. Thomæ. OO 4 cramenta

crāmēta noue legis, in quibus confertur gratia, peccata uenialia remittuntur. secundo, in quantum sunt cum aliquo motu detestationis peccatorū. & hoc modo confessio generalis, tunc peccatoris, & oratio dominica, operantur ad remissionē uenialium peccatorum. nam in oratione dominica petimus, Di mitte nobis debita nostra. tertio modo, in quantum sunt cum aliquo motu reuerentia in Deū, & ad res diuinas. & hoc modo, benedictio episcopalis, aspersio aquae benedictae, qualibet sacramentalis unctio, oratio in ecclesia dedicata, & si aliqua alia sunt huiusmodi, operantur ad remissionem uenialium peccatorum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod omnia ista causant remissionem peccatorum uenialium, in quantum inclinant animam ad motum poenitentiae, qui est detestatio peccatorum, uel implicite, uel explicite.

AD SECUNDVM dicendum, quod omnia ista quantum est de se, operantur ad remissionem omnium peccatorum uenialium: potest tamen impediri remissio, quantum ad aliqua peccata uenialia, quibus mens actualiter inhaeret: sicut & per fictionem interdum impeditur effectus baptismi.

AD TERTIVM dicendum, quod praedicta tolluntur quidem peccata uenialia quantum ad culpam, tum in uirtute alicuius satisfactionis, tum in uirtute charitatis, cuius motus per praedicta excitatur. Non autem per quodlibet praedictorum semper tollitur totus reatus poenae: quia sic qui esset omnino immunis a peccato mortali, aspersus aqua benedicta, statim euolare: sed reatus poenae remittitur per praedicta sicut in modum feruoris in Deum, qui per praedicta excitatur, quandoque magis, quandoque autem minus.

Super Quaestione octuagesima octaua Articulum quartum.

ARTICVLVS IIII.

Utrum ueniale peccatum possit remitti sine mortali.

Infr. qu. 90. art. 4. ad 3. Et 4. di. 16. q. 2. artic. 1. q. 2. & 3.

AD QVARTVM sic proceditur. Vtrum ueniale peccatum possit remitti sine mortali: quia super illud Ioan. 8. Qui sine peccato est uestrum, primus in illam lapidem mittat, dicit quaedam glo. quod omnes illi erant in peccato mortali: uenialia enim eis dimittebantur per caeremonias. ergo ueniale peccatum potest remitti sine mortali.

¶ 2. Praet. Ad remissionem peccati uenialis non requiritur gratia infusio, requiritur autem ad remissionem mortalis. ergo ueniale peccatum potest remitti sine mortali.

¶ 3. Praet. Plus distat peccatum ueniale a mortali, quam ab alio ueniali: sed unum ueniale potest dimitti sine alio, ut dictum est. ergo ueniale potest dimitti sine mortali.

SED CONTRA est, quod dicit Mat. 5. Amen dico tibi; non exies inde, scilicet carcere, in quem intruditur homo pro peccato mortali donec reddas nouissimum quadrante: per quem significatur ueniale peccatum. ergo ueniale peccatum non remittitur sine mortali.

RESPON. Dicendum, quod, sicut supra dictum est, remissio

culpa cuiuscumque; nunquam fit nisi per uirtutem gratiae: quia ut Apoll. dicit Rom. 4. ad gratiam Dei pertinet, quod Deus alicui non imputet peccatum, quod gl. ibi exponit de ueniali. * Ille autem qui est in peccato mortali, caret gratia Dei. Unde nullum ueniale sibi remittitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod uenialia ibi dicuntur irregularitates siue immunditiae, quas contrahebant secundum legem.

AD SECUNDVM dicendum, quod licet ad remissionem peccati uenialis non requiratur noua infusio habitualis gratiae, requiritur tamen aliquis gratiae actus, qui non potest esse in eo, qui subiacet peccato mortali.

AD TERTIVM dicendum, quod peccatum ueniale non excludit omnem actum gratiae, per quem possunt omnia peccata uenialia dimitti: sed peccatum mortale excludit totaliter habitum gratiae, sine quo nullum peccatum mortale uel ueniale remittitur. & id non est similis ratio.

QVAESTIO LXXXVIII. De reditu peccatorum per poenitentiam dimissorum, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de reditu peccatorum per poenitentiam dimissorum.

ET Circa hoc quaeruntur quatuor.

¶ Primo, Utrum peccata per poenitentiam dimissa, redeant simpliciter per sequens peccatum.

¶ Secundo, Utrum aliquo modo per ingratitudinem redeant specialius secundum quaedam peccata.

¶ Tercio, Utrum peccata redeant in equali reatu.

¶ Quarto, Utrum illa ingratitudo, per quam redeunt, sit speciale peccatum.

ARTICVLVS PRIMVS. Utrum peccata dimissa redeant per sequens peccatum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod peccata dimissa, redeant per sequens peccatum. Dicitur enim Augustinus in libro de baptismo: Redire dimissa peccata, ubi fraterna charitas non est, apertissime Dominus in euangelio docet in illo sermo, a quo dimissum debitum dominus repetit, eo quod ille conscientiam suo debitum nollet dimittere: sed fraterna charitas tollitur, per quodlibet

bona facta extra charitatem potest aliquis secundum omnes mereri de congruo aliquod bonum temporale. ergo expiationem poenae temporalis debuit peccato ueniali.

¶ Ad hoc factum dicitur, quod culpa peccati uenialis non tollit iolummodo reatum actus uoluntarij, sed etiam ordinationem Dei: est enim impeditum feruoris charitatis, & ex hac parte habet rationem cuiusdam offensa Dei. Et propterea dato, quod sit in peccato mortali posset reparare reatum uenialis peccati (puta, quia ex mendace iocose uel officiose, habita uel est ad ueritatem dicendam etiam iocose & officiose) non propterea remissionem consecutus est praeterea culpa, qua aliquo modo Deum offendit, quoniam nulla offensa sine gratia a Deo dimittitur. Nec displicentia illa quae in hoc ponitur, sufficit ad remissionem culpa: quia non est Deo accepta, sine gratia, ut in littera of. ex Plal. & Apollolo & gl. Beatus uir, cui non imputantur demeriti peccatorum &c.

¶ Ad secundum dicitur, quod si calus accideret, & peccatum illud ueniale aeternaliter puniretur per accidens, hoc est ratione status, qui a se est in statu, in quo semper maneret culpa: manente autem culpa in aeternum, debet etiam poena esse aeterna, ut implemet Duran. in eodem lib. approbat.

¶ Ad tertium dicitur, quod quicquid sit de poena, negandum est quod per bona opera facta extra charitatem possit aliquis mereri de congruo remissionem culpa, & propterea argumentum non militat contra praesentem doctrinam.

¶ Super Quaestio. 88. circa illud, homo secundo peccans, ex hoc ipso uideatur grauius

¶ Super Quaestio. 88. circa illud, homo secundo peccans, ex hoc ipso uideatur grauius

Art. preced. ad 2. & qu. 36. art. 3.

Art. preced. art. 6. & qu. 36. art. 3.

Glo. in d. 1. super illud Beatus uir non imputantur demeriti peccatorum.

Infr. art. 2. & 4. di. 23. q. 1. art. 1. lib. 2. de baptismo, contra doctrinam c. 17. in c. 107.

Super Quaestio. 88. art. 1. primus.